

Jumalateenistus Nõos P, 21.07.24 kell 11.00, 8. pühapäev *post Trinitatis*, leeri mälestuspäev

Lektsioonid: Hb 12:14–17; Mt 7:24–29

Leeri mälestuspäeva kõne: Mk 8:36

Pihikõne: Lk 6:37

Jutlus: Jr 7:1–7

Laulud: 214 (1–5); 365 (1–2, 3); 272 (1–3); 361 (1–3)

*Sõna, mis Jeremijale tuli Issandalt, kes ütles: "Seisa Issanda koja väravas ja kuuluta seal seda sõna ning ütle: Kuulge Issanda sõna, kogu Juuda, kes tulete sisse neist väravaist Issandat kummardama! Nõnda ütleb vägede Issand, Iisraeli Jumal: Parandage oma eluviise ja tegusid, siis ma jätan teid elama siia paika! Ärge lootke valesõnade peale, kui öeldakse: "See on Issanda tempel, Issanda tempel, Issanda tempel!" Aga kui te tõesti parandate oma eluviise ja tegusid, kui te tõesti teete õigust niihästi ühele kui teisele ega tee liiga võõrale, vaeslapsele ja lesknaisele, ega vala süütit verd siin paigas, ega järgne teistele jumalatele teile enestele õnnetuseks, siis ma jätan teid elama siia paika, maale, mille ma andsin teie vanemaile muistsest ajast igavesti.*

Inimelu tähtis osa on rituaal, mingi usutalituse või kombe kindlakskujunenud kord. Kirikuõpetajana tean seda väga hästi, sest suur osa minu tööst ongi erinevate rituaalide juhtimine.

Rituaalid lisavad inimellu korda, kindlust ja üksmeelt. Suurem või väiksem rühm inimesi tuleb kokku ja teeb midagi sellist, millest kõik enam-vähem ühtmoodi aru saavad ja teavad, milleks see vajalik on.

Näiteks täna oleme kogunenud siia Nõo kirikusse, et tähistada leeri mälestuspäeva. Küllap küsivad mõned neist, kes sellest tähistamisest teavad, ent ise sellega otseselt seotud pole, milleks seda kõike tarvis on.

Lihtsam vastus sellistele küsimustele ongi see: leeri mälestuspäev toob meie ellu korda, kindlust ja üksmeelt. Seda, milles see kord, kindlus ja üksmeel aga täpsemalt seisneb, tahaksingi tänases jutluses selgitada.

Alustagem meie jutlusealusest kirjakohest, prohvet Jeremija raamatu 7. peatükist. See pärineb u 7. ja 6. eelkristliku sajandi vahetusest, mil Juuda riiki valitses kuningas Joojakim, keda Piiblis ei näidata just heas valguses. Tema valitsusajale järgnes peagi Juuda kuningriigi langus, Jeruusalemma hävitamine ja templi purustamine.

Prohvet Jeremija, nagu teisedki VT prohvetid, oli kriitiline rahva ja riigi vastu siis, kui nad kaugesid Jumala tahtest. Ent mida tähendab Jumala tahtest kaugenemine? Toon välja kaks aspekti.

Esimene neist, Jumala mitteaustamine kõigeväelise Jumalana, on seotud riigijuhtide, tollal siis kuningate tegevusega. Tsiteerin saksa usuteadlast Georg Fohrerit, kes oma raamatus „Iisraeli usundi ajalugu“ (Tartu 1997, lk 183) ütleb nii: „...igasugune poliitika, mis edevas võimujanus tahab mängida rolli maailma laval, jättes panemata tähele maailma tõelist isandat, on juba ette määratud läbikukkumisele. Seepärast ei saa ka sõda olla poliitika vahendiks. Prohvetid pidasid sõda Iisraeli patu väljenduseks, mis kõlbas üksnes selleks, et manitseda pöördumisele või olla karistuseks kohtupäeval. ... Et sõda, mida peetakse usalduses iseenda ja oma liitlaste jõule, on patt, peaks õigupoolest alati valitsema rahu. Et see nõnda ei ole, selles on süüdi inimesed. Neilt võetakse rahu, sõda aga saab neile kohtuks. Ainult pöördumine saab päästa sellest.“

Niisiis on VT prohvetite sõnum meie tänapäeva inimestele see, et kriisides on süüdi inimesed ise, sest nad ei täida Jumala tahet: ei austa Jumalat kõigeväelise Jumalana.

Teine aspekt Jumala tahtes on ligimese armastamine. See aspekt on ka seotud rituaaliga, millest jutlust alustasin.

Vanas Iisraelis oli, nagu teada, väga tähtsad rituaalid, millega austati Jumalat. Oluline osa neist rituaalidest oli ohvritalitus, eri liiki ohvid loomseist taimseteni. Alates kuningas Saalomoni ajal ehitatud Jeruusalemma templist toimetati neid ohvreid seal. Preestrid õpetasid rahvale, et ohvritalitusega on võimalik Jumala heatahtlikkus rahva vastu ja nõnda korraldati ühiskond nii, et

rahva elus oli kindel koht ohvritalitusel. Muus osas Jumala tahte järgmine jäi aga tahaplaanile. Mingis mõttes võiks seda tänapäevases slängis nimetada JOKK-skeemiks religiooni vallas.

Selle paremaks mõistmiseks tsiteerin jälle Georg Fohrerit (samas, lk 180): prohvetid polemiseerisid kultuse vastu „sellepärast, et kultus sisendas inimesele kindlustunnet, nõnda et inimene piirdus ainult oma kultuslike kohustuste täitmisega ning arvas, et sellega on ta täitnud Jahve [Jumala] nõuded: ta sooritab kombekohast rituaali ning arvab, et on sel kombel täiesti kuulekas Jahvele [Jumalale]. ... Prohvetite viha kultuse vastu äratas just see, et rahvas ei võtnud tõsiselt Jahve [Jumala] eetilisi nõudmisi. ... Jahved [Jumalat] ei tule otsida pühamust, vaid tehes head ..., teda teenida mitte kultuse varal, vaid õiguse ja õigluse varal ...“

Tulen nüüd tagasi jutluse alguse juurde ja esitan provokatiivse küsimuse: kas siis ka tänane leeri mälestuspäev ja üldse igapäevapäevased jumalateenistused võiksid rituaalidena olla kuulnud prohvetliku kriitika objektiks? Meie siin küll loomseid ega taimseid ohvreid ei too, kuid ohverdame siiski n-ö tänu Jumalale. Isegi see, et tuleme kindlaksmääratud ajal kirikusse ja osaleme rituaalis, on ju mõnes mõttes ohver.

Provotseerin veel veidi: kas pole ka meie jumalateenistus mingis mõttes pelgalt JOKK-skeem, millega vaigistame oma südametunnistust ja jätame tegelikult Jumala austamise ja ligimesearmastuse kõrvale? Teisiti väljendudes: minnes kirikust koju, unustame Jumala ja ligimese kuni järgmise jumalateenistuseni, mil toome tema ees oma tänuohvri. Kas ei pahandaks nt prohvet Jeremija ka meie peale, kui ta näeks meid nõnda tegevat?

Küllap pahandakski. Kuid nüüd on aeg kummutada mu enda provokatsioonid ja selgitada meie olukorra kardinaalset erinevust Vana Testamendi prohvetite olukorrast.

Alustan seda selgitamist Jeesuse sõnadest Jh 2:19, mis olid adresseeritud tema suhtes vaenulikele juutidele: „Lammutage see tempel, ja ma püstitan selle kolme päevaga uuesti!“ Edasi jutustab evangelist Johannes Jh 2:20–22: „Siis ütlesid juudid: „Seda templit on ehitatud nelikümmend kuus aastat, ja sina püstitad selle kolme päevaga uuesti?“ Aga tema mõtles „templi“ all oma ihu. Siis, kui ta oli üles tõusnud surnuist, tuli ta jüngritele meelde, et ta seda oli öelnud, ja nad uskusid kirja ning sõna, mis Jeesus oli öelnud.“

Niisiis on see tempel, mis kuningas Saalomoni ajal ehitati, kuuenda eelkristliku sajandi algupoolel hävitati, sama sajandi lõpupoolel taastati ja aastal 70 pKr jälle hävitati, saanud Jeesus Kristuses täiesti uue tähenduse. Jeesus Kristus ise ongi tempel!

Jeruusalemma templis uskusid juudid asuvad Jumala. Kui templit polnud, ei saanud seal viibida ka Jumal. Kui aga Jeesus ütleb juutidele, et tema on tempel, siis ta ei eksi milleski: kristlaste usu järgi on Jeesus Kristus Jumal ja järelikult võib tõepoolest öelda, et Kristuse Ihu ongi Jumala asupaik.

Ent apostel Paulus ütleb 1Kr 12:27: „Teie [kristlaste kogudus] olete aga Kristuse ihu ning igatüks omast kohast tema liikmed.“ Seega saab öelda, et uus tempel on Kristuse Ihu ja maapealne Kristuse kogudus on Tema Ihu liikmed. Me kõik, kes oleme ristitud ja usume Issandasse, oleme Kristuse Ihu liikmed ja ühtlasi uue templi osad!

Sellepärast on see rituaal, mida täna toimetame, leeri mälestuspäev, samuti iga jumalateenistus, mida siin kirikus või ka kusagil mujal toimetame, hoopis teistsuguse iseloomuga. See on Jumala rahva, Kristuse Ihu liikmete kokkutulek selleks, et Jumalat austada, Teda kõigi Tema heategude eest tänada ning Temalt kõike paluda, mida meil meie eluks tarvis on.

See kokkutulek ei saa olla formaalsus – nagu prohvet Jeremija meie tänases kirjakohas pahandab – juba seetõttu, et me jääme Kristuse Ihu, uue templi liikmeiks ka siis, kui me läheme kirikust koju ja elame ülejäänud nädala oma igapäevast elu.

Apostel Paulus ütleb kirjakohas 1Kr 3:16, mis on kuulsaks kirjutatud meie muusikaklassiku Rudolf Tobiase kantaadis „Eks teie tea“, nii: „Eks te tea, et te olete Jumala tempel ja teie sees elab Jumala Vaim?“

Niisiis ei asu me Kristuse Ihu liikmeina mitte ainult uues Jumala templis, vaid oleme ka ise templid, võiks ka öelda, et oleme selle templi kivid (seda metafoori kasutab apostel Peetrus 1Pt 2:5). Kui aga me oleme ise templid, siis jääme selleks ka siis, kui me parasjagu jumalateenistusel või leeri mälestuspäeval ei osale. Meie elu kulgeb elavate kividenä Jumala templis.

Sellele, kes sellist mõttekäiku esimest korda kuuleb, võib see tunduda hirmutavana. Kuidas nii, et

mul polegi oma vabadust, vaid mind juhib kogu aeg Jumala Püha Vaim?

Ent Jumal tänatud, et see nii on! Vastasel korral juhiks meid mõni teine vaim, mis halvemal juhul vastanduks Jumalale. See juhtum oleks aga kahetsusväärne, kuna Jumal on ülim Headus ja on lubanud meid armastada igavesti. Mis võiks olla parem, kui lasta sellise Jumala Vaimul enda üle valitseda!

Seepärast, arvan, rõõmustaksid VT prohvetid ja ka tänase jutlusealuse kirjakoha autor Jeremija, kui näeksid meid täna siin Nõo Püha Laurentsiuse kirikus leeri mälestuspäeval. Sest siin olles me täidame Kristuse läbi sajaprotsendiliselt Jumala tahet!

Aamen.